

19 Nisan 1998

KİTAP

GÜL DİRİCAN

Kitabın kapağı bir üniversite yayını hissini veriyor. Akademik, mesafeli. Kitapçıdan değil, sahaftan alınması için yaratılmış gibi. Adı "Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre". Bu portrelerin yaşayan birlerine ait olmadığını kitabın içine, arkasına bakmadan da anlayabiliyorsunuz. Araştırmacı, tarihçi, yazar Taha Toros'un bu kitabı Namık Kemâl, Mehmet Akif, Abdülhak Hâmid, İbnülemin Mahmut Kemâl, Yahya Kemâl ve Abdülhak Şinasi'yi anlatıyor.

İlk birkaç sayfayı atlarsanız, ardından gelen ilginç metinleri kaçırmamış olursunuz. Hele biyografi okumaya meraklıysanız, bu altı "renkli" portreye hiçbir yakınlığınız yoksa da bir an olsun sıklıyorsunuz, hem de metinlerdeki tekrarlara rağmen.

Taha Toros arşiviyle ünlü bir araştırmacı. Toros, Namık Kemâl'i Türk edebiyat tarihinin "en fazla mektup" yazarı olarak tanımlıyor. Namık Kemâl'in iki yüzden fazla mektubu da Taha Toros'un arşivinde yer almıyor ve bunlardan bazıları henüz hiç yayımlanmamış. Toros çeşitli anekdotlar, ayrıntılı şecerelerle pek de okumaya alışık olmadığımız bir türde, yazarlarla ilgili çok renkli metinler kaleme alıyor. Daha ilk sayfaların birinde yer alan paragraf nelerin okunabileceğinin habercisi: "Kemâl'in idare âmirliğindeki tutumu sertçedir. Bu yüzden, başına hayli işler açılmıştır. Gelibolu'daki üç beş aylık mutasarrıflığının sona ermesini, sokaktaki köpeklerin toplattırılmasındaki hasin tutumuna veren-

ler olmuştur. Sakız'da da bir aralık aleyhinde kazan kaldırmak isteyenlerin meyhanelerini kapattırmıştır. (...) Sakız'dakilerin, çoğunun mesleği meyhanecilik olduğundan, kopardıkları fırınların sarhoş dalgaları, İstanbul'daki Saray kaplılarına kadar gelmiştir." Mıdilli'deki sürgün günlerinde adaya mutasarrıf olarak atanan Sadık Paşazade Rauf Paşa, Namık Kemâl'den adada bulunan devlet memurları ve konsololar hakkında "özel nitelikteki" bilgisini rica etmiş. Toros sadeleştirerek aktardığı bu metinler için her ne kadar "Namık Kemâl'in edebi bir üslup çerçevesi içerisine yerleştirdiği bu mizah parçaları" diyorsa da, gülmekten çok, aşağılanmanın böylesine özgür kullanımı, kan donduruyor.

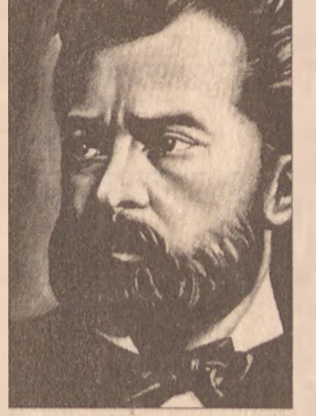
ATATÜRK VE HÂMİD

Mehmet Akif'le ilgili olarak Taha Toros'un daha dört yıl öncesine dayanan anıları var: Celile Hanım'ın Milli Mücadele yıllarında yaptığı Mehmet Akif portresini ortaya çıkarışını anlatıyor. Türkiye'de ilk kez olarak, Mehmet Akif gömülürken son anda cenazede bulunan din ve kültür adamlarının da onayları alınarak tabutun kapağı açılmış ve Akif'in maskı alınmış.

Ve Abdülhak Hâmid ve olmazsa olmaz Lüsyen Hanım. Sakillik abidesi bir öykü. Atatürk Türk kadının eşitlik hakkı vs. konularında sohbet ederken Abdülhak Hâmid, "Efendimiz Lüsyen cariyeniz, bu bakımdan Türk kadınlığının mükemmel bir örneğidir" diyesi oluyor, Toros'un aktardığına göre bununla yetinmeyip "Belçika ve Fransız karşını Lüsyen hanımdan bu konuda çok yararlanılabileceğini" söylüyor. Atatürk de feci tersliyor Hâmid'i. Toros'un aktardıklarından pek de sevimli bir portre çıkmıyor ortaya. Lüsyen Hanım'la aşklarının öyküsü bilindiği

Yahya Kemâl (solda), (Taha Toros arşivi), Namık Kemâl (altta).

İbnülemin Mahmut Kemâl, 1954 yılında Taha Toros ile. (Taha Toros arşivi)

Mehmet Akif'in bir karikatürü (Taha Toros arşivi)

Bir de Taha Toros'tan dinleyin!

Araştırmacı, tarihçi, yazar Taha Toros "Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre"de şair Namık Kemâl, şair Mehmet Akif, edebiyat tarihçisi İbnülemin Mahmut Kemâl, şair Yahya Kemâl, romancı Abdülhak Şinasi ve şair Abdülhak Hâmid'i anlatıyor. Kendi arşivinde yer alan fotoğraflar, mektuplar aracılığıyla bu altı ünlü simanın bilinen, bilinmeyen yönlerini gözler önüne seriyor. Kendinden bir kuşak önce olmakla birlikte, Namık Kemâl hariç diğer beş ünlü edebiyatçının yaşadıkları döneme tanıklık eden Taha Toros, kendi deyişiyle "onların sohbetlerinden, kültürlerinden, dostluklarından çok yararlanmış... bahtiyarlardan biri".

luyor: "Yahya Kemâl usta bir şair, ama küçük bir insandı. Onu tanımadan yalnız şiirlerini okuyanlara gıpta ediyordum. Ne yazık ki, ben yakından tanıdım onu. Nazım Hikmet'in şiirinde dediği gibi, göğsünde yürek yerine bir 'idare lambası' yanardı. O 'idare lambasının' cıvı ışığı bile sönerdi zaman zaman. Üvey babamın yalancısıyım ama, Falih Rıfkı, 'Mustafa Kemâl'in ayaklarına kapanıp yalvaran tek kişi gördüm hayatımda. O da Yahya Kemâl'di. Resmen ayaklarını öpüyordu,' demişti. Yahya Kemâl tam anlamıyla asalaktı. Ömründe çalışmamıştı..." Taha Toros'un metni ise övgü doludur. Yahya Kemâl'le bir zamanlar fırtınalı bir aşk yaşayan Celile Hanım yıllar sonra Nazım Hikmet'in affedilmesi için şaire mektup yazıyor. Şairden ne bir ses ne bir nefes. Taha Toros şairin hareketsizliğini gerekçelendiriyor: "Fakat şarımizin tabiatını iyi bilenlerin takdir edeceği gibi o, şiirden başka hiçbir konuda öncülük yapmak istemez. Esasen yarıdılışı da buna müsait değildir".

DELI ENİŞTEMİZ

Abdülhak Şinasi Hisar, çok az kişinin elini sıkarmış, sonra da gizlice elini kolonyalamış. Bir de meyvelerin mikrop taşıyıcı olduğuna inanmış. Bütün bu yazarlar arasında ağır hayranlık duyduğum Abdülhak Şinasi Hisar'ın insanlarla tanışmaktan hoşlanmadığını "yakın tanımayanlara hoşluk, kibirli, aristokrat, hatta kendini beğenmiş bir izlenim" verdiğini okuyunca hiç şaşırmadım. "Çamlıca'daki Eniştemiz" in aslının "Çamlıca'daki Deli Eniştemiz" olduğu gibi bir dolu ayrıntıya yer vermiş Taha Toros.

"Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre"nin arka kapağında Taha Toros'un yayına hazırlanan kitaplarının listesi epey uzun. Umarız ilk cildi İletişim Yayınları'ndan çıkan "Mâzi Cenneti"nin diğer ciltleri de bir an önce çıkar.

TÜRK EDEBİYATINDAN ALTI RENKLİ PORTE

Taha TOROS
İsis Yayınları
İstanbul, Şubat 1998,
173 sayfa

*Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Abdülhak Şinasi Hisar (sağda). (Taha Toros arşivi)

